

'De Wereldverbeteraar' volgens Dirk Tanghe: schitterend

Kankerende hondsvot heeft lief

Het is een blijde dag ten huize van de bejaarde godsdienstfilosoof, vanwege zijn beroemde 'Traktaat tot Verbetering van de Wereld', begiftigd met de erenaam 'De Wereldverbeteraar'. Zijn universiteit verleent hem een ere-doctoraat. Voordat een delegatie hem de bul komt overhandigen, is deze tiran, dit begenadigd stuk chagrijn, wereldkampioen kankeren, klerlijker eerste klas, opgewekter dan gewoonlijk. Dat zie je zo. Merk je bijvoorbeeld aan de sprankelende manier waarop het invalide hondsvot zijn vrouw treitert. En toch is daar, dankzij regisseur Tanghe en acteur De Graef, een liefde die tranen trekt. Een wonder van toneelkunst, donderdag 18 december in de Tilburgse schouwburg.

Pas toen hij door ziekte lam, doof, slechtziende en kaal was geworden, begreep hij de wereld en begreep hij dus ook wat hij moest schrijven om wereldberoemd te worden. De rector magnificus die hem zijn bul komt overhandigen, weet te melden dat de negenendertigste vertaling van zijn traktaat, die in het Chinees, van de persen is geroeld. Ja, in het Oosten hebben ze zijn Traktaat begrepen. Er zit dan ook veel oosterse wijsheid in. In het Westen niet, vermoedt hij, want voor wie zijn betoog consequent doordent is het niets anders dan een liefderijk pleidooi om de wereld af te schaffen: de pessimist Schopenhauer gekruist met de vrome Schleiermacher, op smaak gebracht met het fijne venijn van een Volttaire. Bij

pakken gehad." Die constatering, voel je, is gruwelijk juist. En toch is daar liefde. Dankzij een uitgekniend en perfect doorleefd spel, groeit in je het besef, dat ze niet alleen aan elkaar zijn overgeleverd, maar ook dat ze zouden sterven als ze elkaar niet meer hadden, dat door hun haat hun levensinstincten gehard zijn. Haat is de perverse vorm van liefde en kan, mits ten einde toe uitgeleefd - dus als je elkaar niet in tussentijd aan het mes geregen hebt - zuiver zijn als een bergbeek en lijkt dan, als je even niet op je hoede bent, op prille verlieftheid. En dat zie je op een gegeven moment tussen die twee gebeuren. Schitterend.

Stheins speelt de vrouw. Complot met knotje, bloemetjesjurk, slepend been en steunkouzen is zij de pisaal en sparringpartner van haar tiran, dat meelijwekkende wrak, ons voorland. En o, wat brengt De Graef, met dat schrielle lichaam, waarop een dorre verzenuwde gierekop, waaruit, versterkt door een zendmicrofoon een schraal, krassend geluid de donkere zaal in fladdert, dat wrak schitterend over het felle voetlicht. Het simpele stuk, eigenlijk vestzakformaat, wordt in de grote zaal gespeeld.

Dat is een krachttoer die wonderwel lukt. Een slordig gedrapeerd geel doek over de volle breedte en hoogte maakt het speelvlak benauwend ondiep. De sterke voetlichten werpen daarop immenseschaduwen, alsof man en vrouw al oefenen voor het schimmenrijk. De monoloogvorm is door Tanghe versterkt; de vrouw zwijgt voornamelijk. De tekst is zorgvuldig verlaamst, primitiever en concreter gemaakt dan de gebruikte ABN-vertaling van Hans Bakk, de dramatische accenten die haar ritmeren zijn huiveringwekkend aangezet en uitvergroet en deze overdrijvingen werken. De dramatische kracht waarmee De Graef een zacht ei tot struif knijpt bijvoorebeeld, is echt verbazingwekkend. Je snapt niet hoesterkzoietsimpels op je kan inwerken. Dus, gaan zien deze louterende hoop ellende. [BHI]

'De Wereldverbeteraar' door de Paardenkathedraal. Donderdag 18 december om 20.15 uur in de Tilburgse schouwburg. Entree 29,50 gulden.

■ Peter de Graef en Marie-Louise Stheins: geliefden | Foto: Sjouke Dijkstra